

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000- plejeplan

for Naturstyrelsens arealer

i Natura 2000-område nr. 56
Horsens Fjord, havet øst for og Endelave

Titel:

Natura 2000-plejeplan for
Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-
område nr. 56 Horsens Fjord, havet øst
for og Endelave.

Udgiver:

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk

År:

2012

Foto:

Forside: Henriette Bjerregaard

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse
G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7279-934-6

Generelt

Naturstyrelsen har udarbejdet Natura 2000-planer for 246 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N56 *Horsens Fjord, havet øst for og Endelave* og vedrører Naturstyrelsens arealer på 81 ha.

Billede 1 Oversigt over Natura 2000-områdets afgrænsning (rød streg) og styrelsens arealer (stærk grøn farve) i området.

I denne plejeplan er arealer og indsats opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper, skovnaturtyper og arter. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan.

For supplerende læsning henvises til driftsplanen: <http://www.naturstyrelsen.dk/-Naturbeskyttelse/Skov/Statsskovene/Drift/Driftsplan/Soehoejlandet/>

Naturstyrelsen skal udarbejde et resumé af plejeplanen, som skal indgå i en kommunal/statslig Natura 2000-handleplan. Dette resumé er indsat som bilag 1.

Der er udarbejdet en såkaldt miljøvurdering ("SMV") af plejeplanen. Den er indsat som bilag 2.

Plejeplanen skal senest være gennemført med udgangen af år 2015, dog 2021 for skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.

Områdebeskrivelse

N56 Horsens Fjord, havet øst for og Endelave omfatter knap 46.000 ha. Dets store værdier først og fremmest ligger i kystnaturen og de lavvandede havområder med mange øer.

Her er et rigt fugleliv både hvad angår ynglefugl og trækfugle. Desuden er området godt til sæler og hvaler, der ofte kan opleves på sejlture eller for sælerne liggende på holmene.

Langs kyster og øer er der flere steder udviklet strandvoldssystemer med skiftende fugtige lavninger og grusrygge. Andre steder består kysterne af strandenge og mindre kystlaguner, med vadeflader til gavn for fuglelivet.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På Naturstyrelsens hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Indenfor natura 2000 området ejer staten ca. 81 ha heraf er de ca. 62 ha Vorsø. Det øvrige er helt overvejende små øer og holme spredt i området.

Vorsø er henlagt til fri succession og har siden fredningen i 1917 langsomt udviklet sig mod skov. Den er især kendt for sit rig fugleliv, men her er mange andre naturværdier f. eks. svampe og insekter tilknyttet dødt ved.

Småholmene værdi overstiger langt deres relative areal. Deres værdi ligger især i at de fungerer som yngle- og hvileområder for områdets rige fugleliv og sæler. Her er yngleplads for terner, vadefugle, edderfugle, skarver og andre vandfugle. De er desuden interessante idet de er relativt nye og stadig under etablering af landplanter, hvis indvandring og forsøg på etablering kan følges.

Tabel A Naturtyper og arter i plejeplanen

Naturtype/art	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	7
	6410	Tidvis våd eng	1
			8
Skovnaturtyper	91E0	Elle- og askeskov	15
	9160	Ege-blandskov	1
			16
	Ialt		24
(Levesteder for) arter	A017	Skarv	Ikke vurderet
	A132	Klyde	
	A191	Splitterne	
	A194	Havterne	
	A195	Dværgterne	
	1365	Spættet sæl	

Tabel A viser Naturstyrelsens arealer med naturtyper i området. Desuden vises de arter fra udpegningsgrundlaget, der forekommer (eller som potentielt vil kunne indfinde sig med den rette forvaltning) i Naturstyrelsens del af området.

Udtrykket "Ikke vurderet" vidner om, at der ikke findes nogen arealregistrering for arter.

Mål og plejetiltag

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens mål for lysåbne naturtyper, skovnaturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af pleje/drift, som styrelsen forventer at anvende. På et givent areal kan der forekomme mere end én slags pleje/drift, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens bud på omfanget af de enkelte plejetiltag.

❖ Lysåbne naturtyper

Der foretages *løbende* pleje ved græsning på 1 ha strandeng.

Tabel B Mål for lysåbne naturtyper

		Periodens mål	Ha (ca.)
1330	Strandeng	Naturlig dynamik	7
		Naturtypebevarende pleje	1
6410	Tidvis våd eng	Naturlig dynamik	1

Tabel C Pleje af hensyn til lysåbne naturtyper

		Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
1330	Strandeng	Andet areal uden drift	eksisterende	7
		Græsning	eksisterende	1
		Hegning	eksisterende	1
6410	Tidvis våd eng	Andet areal uden drift	eksisterende	1

❖ Skovnaturtyper

Skovnaturtyperne sikres ved at være udlagt til urørt skov.

Tabel D Mål for skovnaturtyper

		Periodens mål	Ha (ca.)
91E0	Elle- og askeskov	Naturlig dynamik	15
		Sikring af naturtypen	15
9160	Ege-blandskov	Naturlig dynamik	1
		Sikring af naturtypen	1

Tabel E Forvaltning af skovnaturtyper

		Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
91E0	Elle- og askeskov	Urørt skov	eksisterende	15
9160	Ege-blandskov	Urørt skov	eksisterende	1

❖ Arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af indsatsen for naturtyperne i området. I nogle tilfælde kan der være behov for en særlig artsindsats. Disse tiltag fremgår af tabel G. Bemærk dog, at tabel G *ikke* indeholder Naturstyrelsens *myndighedsmæssige* artsforvaltning via vildtreservater.

Specifikt af hensyn til havterne der yngle på småholmene ønskes det at bekæmpe prædatorer som ræv og mink, der måtte være kommet til øerne i vinterens løb. Denne pleje vil også gavne de øvrige yngelfugle som splitterne, klyde og potentielt dværgterne til gavn.

	Periodens mål
A017 Skarv	Sikring af artens levested
A132 Klyde	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A191 Splitterne	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A194 Havterne	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
A195 Dværgterne	Beskyttelse mod forstyrrelser
	Sikring af artens levested
1365 Spættet sæl	Sikring af artens levested

Tabel F Mål for arter

Tabel G Specifik artspleje

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A017 Skarv	Ingen indsats i perioden aht. art alene	
A132 Klyde	Ingen indsats i perioden aht. art alene	
A191 Splitterne	Ingen indsats i perioden aht. art alene	
A194 Havterne	Begrænsning af prædation	nyt
A195 Dværgterne	Ingen indsats i perioden aht. art alene	
1365 Spættet sæl	Ingen indsats i perioden aht. art alene	

Når der i tabel G står "Ingen indsats i perioden aht. art alene", betyder det, at Naturstyrelsen ikke planlægger yderligere indsats for denne art end den pleje, der er oplyst under øvrige arter hhv. naturtyperne, eller som følger af reservatbestemmelser.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N 56 Horsens Fjord M.V.

Indenfor natura 2000 området ejer staten ca. 81 ha heraf ligger de ca. 62 ha er Vorsø.

Vorsø er henlagt til fri succession og har siden fredningen i 1917 langsomt udviklet sig mod skov.

Den er især kendt for sit rig fugleliv, men her er mange andre naturværdier f. eks. svampe og insekter tilknyttet dødt ved.

Det øvrige statsareal er småholme hvis værdi overstiger langt deres relative areal. Deres værdi ligger især i at de fungerer som yngle- og hvileområder for områdets rige fugleliv og sæler. De er desuden interessante idet de er relativt nye og stadig under etablering af landplanter, hvis indvandring og forsøg på etablering kan følges.

Tabel a Kortlagte naturtyper på Naturstyrelsens arealer i området

Naturtype	Nr.	Navn	Areal ejet af NST (ca. ha)
Lysåbne naturtyper	1330	Strandeng	7
	6410	Tidvis våd eng	1
			8
Skovnaturtyper	91E0	Elle- og askeskov	15
	9160	Ege-blandskov	1
			16
Ialt			24

Indsats for naturtyperne

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Skovnaturtyper

I tabel b og c skelnes mellem "Eksisterende driftsplan mv." og "Nyt", da der allerede ifølge driftsplaner m.m. for styrelsens arealer skal ske en drift/pleje, der bidrager til at gennemføre plejeplanen. I dette område gælder det for hele den planlagte indsats.

Tabel b Planlagt indsats for lysåbne naturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Areal uden drift	eksisterende	7
		7
Græsning	eksisterende	1
		1

Tabel c Planlagt indsats for skovnaturtyper

Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt	Ha (ca.)
Urørt skov	eksisterende	16
		16

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for havterne, som fremgår af tabel e. Denne pleje vil naturligvis også gavne de øvrige fugle der måtte yngle på øerne som splitterne, klyde og potentielt dværgterne.

Tabel e Planlagt indsats for arter *udover* indsatsen for naturtyperne

	Plejetiltag	Eksisterende driftsplan mv. eller nyt
A194 Havterne	Begrænsning af prædation	nyt

Bilag 2: Miljøvurdering af Natura 2000-plejeplanen

Den enkelte plejeplan skal i henhold til lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 om miljøvurdering af planer og programmer have sin egen miljørapport. Rapporten skal indeholde de oplysninger, der følger af bilag 1 i loven.

Der er også udarbejdet en miljøvurdering af Natura 2000-planen, som ligger på Naturstyrelsens hjemmeside: http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/F6160EF3-A955-4EA4-9388-E7C972ADD381/0/56_SMV.pdf

a) Planens indhold og hovedformål samt andre relevante planer

❖ Indhold

Det primære indhold i plejeplanen for Naturstyrelsens areal er en oversigt over planperiodens mål og plejetiltag for naturtyper og arter på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag.

❖ Formål

Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen på Naturstyrelsens andel af Natura 2000-området. Indsatsen i 1. planperiode skal sikre eksisterende naturværdier på udpegningsgrundlaget og indlede en proces, der genopretter eventuel akut truet natur under hensyntagen til eventuelle modstridende naturinteresser.

❖ Relevante planer

Plejeplanen følger op på Natura 2000-planen for området. Udover at være omfattet af plejeplanen, er Naturstyrelsens arealer også underlagt andre interne retningslinjer for arealforvaltningen. I det omfang der måtte være modstrid mellem dem og plejeplanen, vil plejeplanen blive fulgt.

Der findes 4 fredninger indenfor natura 2000 området:

Et fredet område på Øvre på Endelave hvor 168 ha er på grund af sin særegne natur De afvekslende strandsletter, plantage og hedearealer, kær og småsøer har ud fra en samlet æstetisk bedømmelse en betydelig landskabelig værdi.

En del af en større fredning på nordsiden af Horsens Fjord. Her berører natura 2000 området kun kysten hvor fredningen slutter. Fredningen dækker ca. 2100 ha. Dens hovedformål er at bevare hovedtrækkene i landskabet i den nuværende tilstand som en mosaik af landbrug, frugtplantager, drænedede enge og skov gennemskåret af bækkløfter. Stedvis langs kysten findes strandenge.

En fredning ved Horskær på østsiden af Gylling Næs. Den omfatter 18 ha. strandeng og strandsøer. Formålet er at bevare områdets karakter, afgræsses strandengene og selvsåede træer og buske fjernes.

En del af en fredning lige syd for Hou. Den omfatter 85 hektar ved Gersdorffslund. Formålet med fredningen er bevarelse af kulturlandskabet omkring godset. Bjørnkær Voldsted vedligeholdes ved afgræsning.

Desuden er der indenfor området 3 natur og vildtreservater:

Vorsø Naturreservat de har været fredet siden 1917 og ejes af staten. Omkring Vorsø ligger vader der tørlægges ved lavvande samt nogle småholme der delvis overskylls ved højvande.

Vorsø er med fredningen overladt til fri succession uden drift eller pleje. Den er hjemsted for flere store fuglekolonier bl.a. skarver, og i øvrigt et rigt fugleliv.

Lerdrup Vig Vildtreservat består af lavvandede vader, strandenge og Alrø Polder (småøer)

Endelave Vildtreservat er ca. 190 ha af de lavvandede vader øst for færgelejet på øen.

b) Nuværende miljøstatus og nul-alternativet

Områdets nuværende miljøstatus er gennemgået i Natura 2000-planen for det aktuelle område, hvorfor der henvises til denne.

Hvis ikke plejeplanen for 1. planperiode iværksættes, vil områderne blive drevet som hidtil, med skyldige hensyn til naturen.

c) Miljøforhold i områder, der kan blive væsentligt berørt af plejeplanen

Den planlagte pleje skulle gerne ændre udbredelsen af flere fugle og dyrearter.

Den igangværende fragmentering og tilgroning af lysåbne naturtyper skulle stoppe.

d) Eksisterende miljøproblemer

Der er en række trusler mod naturtyper og arter på områdets udpegningsgrundlag, herunder eutrofiering pga. næringsstofbelastning, fragmentering af strandenge, udbredelse af uønskede prædatorer på småholme, forstyrrelse på øer i yngletiden. Truslerne er systematisk beskrevet i Natura 2000-planen for området, hvorfor der henvises til denne.

e) Relevante internationale miljøbeskyttelsesmål

Plejeplanen er en udmøntning af EU's habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiver implementeret i dansk lov via miljømålsloven og skovloven. Plejeplanen vil sikre, at areal og tilstand af naturtyper på udpegningsgrundlaget, samt levesteder for arter på udpegningsgrundlaget, ikke går tilbage eller forringes. Samtidig vil der ske en særlig indsats for truede naturtyper og arter.

I henhold til EU's vandrammedirektiv er det overordnede mål at naturlige vandforekomster opnår "god tilstand". Direktivet er implementeret via miljømålsloven og skal realiseres med vandplanerne. Arbejdsdelingen mellem vandplanerne og Natura 2000-planerne (og dermed plejeplanerne) er således, at vandplanlægningen tager sig af vandkvalitet i vandløb, større søer, kystvande og fjorde, mens Natura 2000-planlægningen tager sig af småsøer og hydrologien på naturarealer som f.eks. rigkær og andre engarealer.

Natura 2000-direktiverne er blandt EU's bidrag til gennemførelsen af en række internationale biodiversitetskonventioner som f.eks. Ramsar-konventionen, Bern-konventionen og Bonn-konventionen, samt delmål 11 og 12 blandt de 20 delmål som blev vedtaget ved partsmødet i FN's biodiversitetskonvention i Nagoya i 2010 (Aichi-målene). Delmål 11 og 12 omhandler netop beskyttelse af naturområder og arter.

f) Planens indvirkning på miljøet

Planens indvirkning på	Påvirkes	Ingen væsentlig påvirkning	Redegørelse for indvirkning
Biologisk mangfoldighed	X		Den biologiske mangfoldighed knyttet til naturtyper på udpegningsgrundlaget sikres og øges via en pleje af strandeng. For fuglene gælder det at sikre uforstyrrede yngle- og rasteområder. Ad hoc. bekæmpelse af prædatorer på holme vil være med til at forbedre yngleforholdene for flere vandfugle. Den planlagte drift og pleje fastholder og/eller genopretter naturtyperne på udpegningsgrundlaget med deres karakteristiske arter. Genopretningen af naturtyperne vil typisk ske på bekostning af mere artsfattige og "trivielle" naturtyper.
efolkningen	X		Mulighederne for rekreative oplevelser i tilknytning til området sikres eller forbedres via et forbedret naturgrundlag.
Menneskers sundhed		X	
Fauna og flora	X		Eventuelle konsekvenser for rødlistede arter, gullistede ansvarsarter eller bilag IV-arter kendt fra N56: Planen skulle gerne betyde at yngleforholdene for vade- og andefugle generelt forbedres. Dette bør også komme flere af de rødlistede arter som spidsand, almindelig ryle, og dværgterne til gode.
Jordbund		X	
Vand		X	
Luft		X	
Klimatiske faktorer	X		
Materielle goder		X	En reduceret dræning og mere naturlig hydrologi på strandengsområder kan teoretisk i enkelt tilfælde betyde mindre dræning fra baglandet. Topografien siger dog at det ikke skulle blive tilfælde fra dyrkede arealer
Landskab		X	
Kulturarv, herunder kirker		X	

Arkitektonisk arv	X
Arkæologisk arv	X

g) Foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet

Plejeplanen forventes ikke at få negative konsekvenser for miljøet, men vil derimod sikre og forbedre områdets naturgrundlag, med fokus på arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget. Der vurderes derfor ikke at være behov for foranstaltninger der modsvarer negativ indvirkning på miljøet.

h) Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensyn til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

i) Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

j) Ikke-teknisk resume

I medfør af lovbekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 er der foretaget en miljøvurdering af plejeplanen for Naturstyrelsens arealer i N56 *Horsens Fjord, Havet øst for og Endelave*. Plejeplanens formål er at udmønte Natura 2000-planen for de pågældende arealer ved at sikre eller forbedre tilstand og bevaringsprognose for de arter og naturtyper, området er udpeget for at beskytte. Hvis ikke plejeplanen iværksættes, kan vi forvente en yderlig fragmentering af især kystnatur til skade for især fuglelivet. Dette modvirkes dog til en vis grad af de relativt store områder med fredninger og vildreservater der ligger indenfor Natura området.

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Haraldsgade 53
DK-2100 København Ø
Tlf.: (+45) 72 54 30 00

www.nst.dk